

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ERKEN YAŞTA EVLİLİĞE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Neşe ATAMAN BOR*

ÖZET

Küresel ölçekte 18 yaş altında olan ve çocuk olarak kabul edilen bireylerin yaptığı evlilikler erken evlilik olarak tanımlanmaktadır. Tanımlayıcı tipteki çalışma, meslek yüksekokulu öğrencilerinin erken yaşta evliliğe yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. 30 Haziran - 31 Temmuz 2021 tarihleri arasında kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan, Hakkâri Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören 435 gönüllü öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmada kişisel bilgi formu ve Erken Yaşta Evliliklere Yönelik Tutum Ölçeği (EYEYTO) uygulanmıştır. Yaş ortalaması 20.06 ± 3.13 olan öğrencilerin %54,9'u kadın, %96,6'sı bekâr, %76,8'i çekirdek ailede yaşamakta, %16,3'ü İlk ve Acil Yardım şubesinde %50,6'sı 1. sınıftadır. %46,9'u Doğu Anadolu bölgesinde yaşamaktadır. Öğrencilerin %41,4'ü erken evliliğin nedenlerinden birinin düşük eğitim düzeyi, %36,8'i düşük sosyoekonomik nedenden kaynaklı olduğunu, %54,8'i erken evlenenlerde en yaygın sosyal sorunun düşük eğitim seviyesi, %29,9'u en yaygın psikolojik sorunun bunalım olduğunu, %40,0'ı kadınlarda görülebilecek en yaygın sağlık sorunlarından birinin aşırı doğurganlık olduğunu belirtmiştir. Anne ve baba evlilik yaşı 18'den küçük olan, geniş ailede yaşayan, 1. sınıf olanların EYEYTO puan ortalamasının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Baba eğitim seviyesi üniversite ve üstü olan öğrencilerin toplumsal, genel ve kişisel yargılar alt boyutları ile ölçek toplam puan ortalaması baba eğitim seviyesi okuryazar olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Erken yaşta evliliğe yönelik tutum ölçeği toplam puan ortalaması 91.98 ± 25.83 olarak saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Erken Yaşta Evlilik, Üniversite Öğrencileri, Tutum.**EVALUATION OF UNIVERSITY STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS EARLY MARRIAGE****ABSTRACT**

Marriages conducted by individuals considered children and under the age of 18 on a global scale are defined as early marriages. This descriptive study aimed to assess the attitudes of vocational school students towards early marriage. Conducted between June 30 and July 31, 2021, using a convenience sampling method, the research involved 435 voluntary students from Hakkari University Health Services Vocational School. A Personal Information Form and the Early Marriage Attitude Scale (EMAS) were administered during the study. 46.9% resided in the Eastern Anatolia region. 41.4% of students identified low educational levels as a reason for early marriage, and 36.8% attributed it to low socio-economic resources. The average age of the students was 20.06 ± 3.13 , with 54.9% female, 96.6% single, 76.8% living in nuclear families, and 16.3% enrolled in the First Aid and Emergency Care department, of which 50.6% were in the first year. Moreover, 54.8% considered low education levels as the most common social problem among those who marry early, 29.9% cited psychological distress as the most prevalent issue, and 40.0% mentioned excessive fertility as the most common health problem in women. It was found that students with parents who married before the age of 18, those from extended families, and first-year students had significantly higher EMAS scores ($p < 0.05$). Regarding paternal education level, students whose fathers had a university education or higher scored significantly lower on the societal, general, and personal judgment sub-dimensions, as well as the total scale score, compared to students

* Dr. Öğr. Üyesi, Hakkâri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, neseatamanbor@hakkari.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4308-9362

whose fathers were literate ($p<0.05$). The average total score for the Early Marriage Attitude Scale was determined as 91.98 ± 25.83 .

Key Words: Marriage, Early Marriage, University Students, Attitude.

1. GİRİŞ

Bireysel trajedi kadar halk sağlığı ve sosyal riskler olarak kabul edilen, dünyanın birçok bölgesinde yaşanan erken evliliklerin %90'ı düşük ve orta gelirli ülkelerde görülmektedir (Sezgin vd., 2020: 155). UNICEF (2014) raporunda erken evliliklerin en büyük nedenlerinden birinin yoksulluk olduğu, özellikle 18 yaş öncesi kız çocuk evliliklerinin yoksul ailelerde daha fazla görüldüğü belirtilmiştir (UNICEF, 2014). Bu evlilikler süreçten habersiz olan çocukların izni dışında veya zorla yapılmaktadır (Kavlak ve ark., 2018: 38).

Dünya genelinde 2014 ve 2020 yılları arasında 20-24 yaş grubundakilerin %19'unun 18 yaşından önce, %5'inin 15 yaşından önce evlendiği; az gelişmiş ülkelerde ise, 20-24 yaş grubundakilerin %36'sının 18 yaşından önce, %10'unun 15 yaşından önce evlendiği bildirilmiştir. UNICEF (2021) raporunda Batı ve Orta Afrika ülkelerinde 20-24 yaş grubundakilerin %37'sinin 18 yaşından önce, %13'nün 15 yaşından önce evlendiği belirtilmiştir (UNICEF, 2021).

Türkiye'de her iki cinsiyet için en düşük yasal evlilik yaşı ebeveyn onayıyla 17'dir. Fakat önemli bir neden veya durum halinde hâkim 16 yaşını doldurmuş bireylerin evlenmesine onay verebilmektedir (Türk Medeni Kanunu, 2001). Ülkemizde 15-19 yaş arası evli kadınların oranı; yıllara göre %15.2 (1998), %11.9 (2003) %9.6 (2008 yılı), 7.1 (%2013 yılı) ve %5 (2018) azaldığı gözlenirse de 15-49 yaş arasındaki kadınların %7.3'ü 15-19 yaş arası evli olan kadınlardan oluştuğu belirtilmiştir (TNSA, 2018). TÜİK'e (2015) göre bütün evlilikler içerisinde 16-17 yaş arası evlenmiş erkek çocuk oranı %0.3, kız çocuk oranı %6.7'dir (TÜİK, 2015).

Toplumda erken yaşta evlilik sorunu her iki cinsiyette görülse de, özellikle getirdiği sonuçlar nedeni ile kız çocuklarını daha olumsuz şekilde etkilemektedir. Erken yaşta evlilik yapmak, erken yaşta cinsel ilişkiye girmek, istenmeyen gebelik, erken gebelik, sık gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar gibi sağlık sorunlarına neden olabilir (Aydın ve Akay, 2017: 40). Ayrıca, erken evlilik, sınırlı sosyal aktivite, iş fırsatlarının kaybı, sosyal yalnızlık, şiddete maruz kalma, stres ve depresyon, uyuşturucu kullanımı vb. ile sonuçlanabilmektedir (Svanemyr ve ark., 2015: 2; Yakıt ve Coşkun, 2014: 5).

Erken yaşta yapılan evliliklerin önüne geçmede, konu ile ilgili farkındalık oluşturma ve duyarlılığı artırma noktasında toplum ile her zaman iletişim halinde olan hemşire, ebe ve diğer sağlık personeline önemli görevler düşmektedir (Kavlak vd., 2018: 39).

Sağlık profesyonellerinden hemşirelerin görevleri arasında kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesi yer almaktadır. İnsanların yaşadıkları toplumun yapısı ve değerleri, sosyo-ekonomik durumu, sağlık algıları ve uygulamalarının da temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle hemşireler, bakım verdikleri kadını sosyal çevresi, kültürü ve değerleriyle bir bütün olarak değerlendirmelidir. Ancak bu sayede nitelikli ve yeterli bakım hizmeti sunabileceklerdir. (Yakit ve Coşkun, 2014: 4).

Çocuk yaşta evlenen kadın, üreme sağlığı sorunlarıyla çok daha erken yaşta tanışmaktadır. Bu sorunların başında erken yaşta gebelik ve doğumun yol açtığı komplikasyonlar, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve obstetrik fistüller gelmektedir. Bunun sonucunda gelişen fiziksel ve ruhsal birçok sorun, daha sonraki yaşlara da taşınabilmektedir (Karakaya, 2004: 4).

Hemşireler, bu evlilikleri önlemede aktif rol alabilecek konumdadırlar (Yakit ve Coşkun, 2014: 4). Özellikle adölesanlara güvenli cinsel yaşam, cinsel sağlık, üreme sağlığı ve aile planlaması konularında danışmanlık eğitimleri vererek adölesan gebeliklerin önüne geçilmesini sağlamalıdır (Anık ve Ege, 2019: 46).

Verilecek eğitimlerle hem üniversite öğrencilerinin hem de toplumdaki diğer bütün bireylerin erken yaş evlilik kaynaklı meydana gelen olumsuz sonuçlar hakkında farkındalıklarının artması sağlanmalıdır (Kavlak vd., 2018: 39). Bu bağlamda sağlık branşlarının herhangi birinden eğitim alan bireylerin öğrencilik sürecinden

İtibaren eğitim ve çalışmalar yaparak konu ile ilgili farkındalıklarının gelişmesi ve duyarlılıklarının artması oldukça önemlidir. Mevcut araştırmada SHMYO öğrencilerinin erken yaşta evlilikler konusunda bilgi ve görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırma olarak yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, Haziran ve Temmuz 2021 tarihleri arasında Hakkâri Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda (SHMYO) eğitim gören 567 öğrenci, örneklemini ise tesadüfi olmayan yöntemler arasında yer alan kolayda örneklem alma yöntemiyle ulaşılan 435 öğrenci oluşturmuştur. WarpPLS 7 programı aracılığıyla yapılan analizler için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığı belirlenmiştir (Kock ve Hadaya, 2018: 247). Program aracılığıyla yapılan *güç analizinden* elde edilen minimum örneklem sayısı sırasıyla ters karekök yöntemi için 160, gama üstel yöntemi için 146 olarak hesaplanmaktadır. Araştırmada ulaşılan örneklem sayısı her iki yöntem hesabından fazla olduğundan örneklem büyüklüğünün yeterli olduğuna karar verilmiştir. Verileri çevrimiçi yolla toplanan bu araştırmaya 567 öğrenci davet edilmiş, çalışmaya katılmayı kabul eden ve online soru formunu eksiksiz dolduran 435 öğrencinin katılımı ile araştırma sonuçlandırılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan Tanıtıcı Bilgi Formu ve Erken Yaşta Evliliklere Yönelik Tutum Ölçeği (EYETÖ) kullanılmıştır.

Tanıtıcı Özellikler Anket Formu: Araştırmacı tarafından literatür taranarak oluşturulan form, 13 sorudan oluşmaktadır (Evgin vd., 2018: 482).

Erken Yaşta Evliliklere Yönelik Tutum Ölçeği: Çakmak ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilen dört alt boyutlu ve 23 maddeli olan ölçekte; 1. Toplumsal Yapı; 8., 10., 11., 12., 17. maddeler, 2. Öznel Yargılar; 1., 2., 3., 6., 14., 20., 21. maddeler 3. Genel Yargılar; 7., 13., 15., 16., 18 maddeler 4. Kişiyeye Etkileri; 4., 5., 9., 22., 23 maddeleri içermektedir. *2, 3, 7, 14, 20 ve 21. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 23-115 arasındadır ve Cronbach alpha değeri 0.871'dir. Alt ölçekler açısından: Sosyal Yapı alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar olumsuz erken evliliğe ilişkin toplumsal yargılar; Öznel Yargılar alt ölçeğinden yüksek puanlar erken evliliğe yönelik olumsuz öznel yargıları temsil eder; Genel Yargılar alt ölçeğinden yüksek puanlar erken evliliğe ilişkin olumsuz genel yargılara işaret etmekte; ve Kişi üzerindeki etkiler alt ölçeğinden yüksek puanlar, erken evliliğe yönelik olumsuz kişisel tutumları göstermektedir (Çakmak vd., 2020: 3741). Çalışmada ölçek Cronbach alfa değeri 0,84 bulunmuştur.

2.4. Araştırmanın Etik Yönü

Makalede, araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Araştırmaya başlamadan önce ölçek sahiplerinden ve Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan (Etik kurul karar no.2021/47, 30.06.2021) izin alınmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden bireylere araştırma ile ilgili bilgiler verilmiş olup, gönüllülük esasına dayalı bir çalışma olduğu belirtilmiştir.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada örneklem büyüklüğünün yapılan analizler için yeterli olup olmadığını belirlemek için WarpPLS 7 programı aracılığıyla güç analizi uygulanmıştır (Kock ve Hadaya, 2018). Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi ise IBM SPSS 25.0 paket programı kullanılarak yapıldı. Ölçek puanlarına ilişkin

tanımlayıcı istatistiklerden ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiş, demografik soruların yüzdelik dağılımlarının belirlenmesinde ise frekans analizi uygulandı. Verilerin normallik kontrolünde Shapiro Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testi, varyansların homojenliği kontrolünde ise Levene testi kullanıldı. Verilerin istatistiksel analizinde; tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra bağımsız iki grup ortalaması karşılaştırmasında Student's t testi, ikiden fazla grup ortalaması karşılaştırmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), post hoc testlerden ise Tukey testi uygulandı. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alındı.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılmayı kabul eden 435 öğrencinin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.06 ± 3.13 %54.9'u kadın, %96.6'sı bekar, %76.8'i çekirdek aile, %16.3'ü İlk ve Acil Yardım şubesinde, %50.6'sı 1. sınıf, %29.9'unun anne eğitim durumu ilköğretim, %35.4'ünün baba eğitim durumu lise, %46.9'u Doğu Anadolu bölgesinde yaşamakta, %11.52'inin annesi ve %63.4'ünün babası çalışmaktadır. Anne evlilik yaş ortalaması 20.87 ± 2.40 , baba evlilik yaş ortalaması ise 27.02 ± 7.65 'tir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Değişkenler	N	%
Medeni hal		
Bekar	420	96.6
Evli	15	3.4
Cinsiyet		
Kadın	239	54.9
Erkek	196	45.1
Aile tipi		
Çekirdek	334	76.8
Geniş	101	23.2
Bölüm		
İlk ve Acil Yardım	71	16.3
Çevre Sağlığı	63	14.5
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	67	15.4
Çocuk Gelişimi	63	14.5
Diyaliz Programı	52	12.0
Tıbbi Laboratuvar	64	14.7
Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	55	12.6
Sınıf		
1.Sınıf	220	50.6
2.Sınıf	215	49.4
Anne eğitim durumu		
Okur yazar	127	29.2
İlköğretim	130	29.9
Ortaöğretim	110	25.3
Lise	37	8.5
Üniversite ve Üstü	31	7.1
Baba eğitim durumu		
Okur yazar	40	9.2
İlköğretim	62	14.3
Ortaöğretim	122	28.0
Lise	154	35.4
Üniversite ve Üstü	57	13.1
Bölge		
Doğu Anadolu	204	46.9
Güney Doğu Anadolu	130	29.9
Ege	32	7.4
Karadeniz	20	4.6
İç Anadolu	18	4.1
Akdeniz	16	3.7
Marmara	15	3.4
Anne çalışma durumu		

Çalışıyor	50	11.5
Çalışmıyor	385	88.5
Baba çalışma durumu		
Çalışıyor	276	63.4
Çalışmıyor	159	36.6
		X±SS
Yaş ortalaması		20.06±3.13
Anne evlilik yaşı		20.87±2.40
Baba evlilik yaşı		27.02±7.65

X±SS: Ortalama Standart Sapma, n: kişi sayısı, %: yüzde

Öğrencilerin %41.4'ü erken evliliğin nedenlerinden birinin düşük eğitim düzeyi olduğunu, %32.4'ü düşük sosyoekonomik kaynaklı olduğunu, %54.8'i erken evlenenlerde en yaygın sosyal sorunun düşük eğitim seviyesi, %29.9'u en yaygın psikolojik sorunun bunalım olduğunu düşünmektedir. Katılımcılar erken evlilik sonucu kadınlarda görülebilecek en yaygın sağlık sorunlarından birinin %40.0 oranla aşırı doğurganlık, diğerinin ise %30.6 oranla cinsel yolla bulaşan hastalıklar olduğunu ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Erken Evliliğe İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Erken Evliliğe İlişkin Sorular	N	%
Erken yaş evlilik nedenleri?		
Düşük eğitim düzeyi	177	41.4
Düşük sosyo-ekonomik düzeyi	141	32.4
Geleneklerin yanlış yorumlanması	92	21.1
Irza geçme	9	2.1
Kaçırılma	9	2.1
Savaş-afet	4	0.9
Erken yaş evlilik sonucunda oluşabilecek sorunlar		
1.Sosyal Sorunlar		
a) Sosyal izolasyon	85	19.5
b) Eşe bağımlı olma	102	23.4
c)Uyum güçlüğü	39	9.0
e) Yeterli eğitim alamama	338	54.8
f) Diğer (iyi aile olamama, ezilme, iş hayatının olmaması)	10	2.3
2. Psikolojik Sorunlar		
a) Bunalım	130	29.9
b) İçer kapanma	118	27.1
c) Kendini ne kadın ne çocuk hissetme	113	26.0
d) Diğer (intihar, çaresizlik, yalnızlık, eşini sevmeme, pişmanlık, mutsuzluk)	74	17.0
3. Aile içi Sorunlar		
a) Aile içi şiddet (fiziksel, cinsel)	126	29.0
b) Ailede geçimsizlik	122	28.0
c) Diğer(baskı, aşırı sorumluluk)	187	43.0
4.Sağlık Sorunları		
a) Aşırı doğurganlık (sık doğum, istenmeyen gebelikler)	174	40.0
b) CYBH	133	30.6
c) Serviks kanseri	67	15.4
e) Diğer	61	14.0

#: yüzde

Elde edilen sonuçlara göre kadın katılımcıların, ölçekte bulunan "18 yaş öncesi evlenmeye karşı olma, erken yaşta yapılan evlilikler istismar olarak kabul edilmelidir ve erken yaşta yapılan evlilikler toplumsal cinsiyet rolü eşitsizliğinin örneğidir" maddelerinden aldıkları puan ortalaması erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde fazla bulunmuştur (p<0.05) (Tablo 3).

Tablo 3. Erken Yaşta Evlilik Tutum Ölçeğinde Yer Alan Bazı Maddelerin Cinsiyetlere Göre Puan Ortalaması

	Cinsiyet	N	X±SS	t	p
6. Erken yaşta yapılan evlilikler istismar olarak kabul edilmelidir.	Kadın	239	4.29±1.14	3.475	0.001
	Erkek	196	3.88±1.34		
	Toplam	435	4.10±1.22		
1. Ne olursa olsun bir kişinin 18 yaşından önce evlenmesine karşıyım	Cinsiyet	N	X±SS	t	p
	Kadın	239	4.21±1.12	2.172	0.030
	Erkek	196	3.95±1.36		
	Toplam	435	4.09±1.24		
11. Erken yaşta evlilikler toplumsal cinsiyet rolü eşitsizliğinin bir örneğidir.	Cinsiyet	N	X±SS	t	p
	Kadın	239	4.22±1.11	2.198	0.028
	Erkek	196	3.96±1.36		
	Toplam	435	4.10±1.24		

Analizlerde ANOVA ("F") ve Bağımsız gruplarda t-testi ("t") kullanılmıştır

*p<0.05 anlamlılık düzeyi

Anne ve baba evlilik yaşı 18'den küçük olan, geniş ailede yaşayan, 1. sınıf öğrencisi olanların EYEYTÖ puan ortalamasının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05). Baba eğitim seviyesi üniversite ve üstü olanların toplumsal, genel ve kişisel yargılar alt boyutları ile ölçek toplam puan ortalaması baba eğitim seviyesi okuryazar olanlardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (p<0.05). Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan öğrencilerin ölçek puan ortalamasının Akdeniz, Marmara ve Ege Bölgesinde yaşayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05) (Tablo 4). Ölçekten alınan toplam ve alt boyut puanları ortalamaları sırasıyla EYEYTÖ 81.08±13.56; Toplumsal yapı 20.47±6.16 Özel Yargılar 17.68±3.73 Genel Yargılar 18.32±3.71 Kişisel etkileri 20.48±6.17'dir.

Tablo 4. Erken Yaşta Evlilik Tutum Ölçeği Toplam Ve Alt Boyut Puan Ortalamaları İle Bazı Sosyo-Özellikler Arasındaki İlişki

	Toplumsal Yapı	Özel Yargılar	Genel Yargılar	Kişisel Özellikler	EYEYTÖ
Aile Tipi					
Çekirdek	20.01±6.33	18.00±3.82	18.01±3.80	20.00±6.33	76.02±13.92
Geniş	22.27±5.40	16.63±3.24	19.36±3.24	22.07±5.34	80.33±11.81
	p=0.01	p=0.01	p=0.01	p=0.01	p=0.02
Anne eğitim düzeyi					
Okuryazar değil ¹	20.59±1.81	18.61±3.55	17.88±3.55	19.77±5.89	76.85±13.00
Okuryazar ²	20.51±1.98	18.40±4.08	17.40±4.08	18.98±6.79	75.29±14.95
İlköğretim ³	19.80±5.92	16.24±1.09	20.75±1.09	20.40±1.84	77.19±13.98
Lise ⁴	20.72±6.49	17.56±3.89	18.43±3.89	20.73±6.49	77.44±14.27
Üniversite ve üstü ⁵	19.00±6.80	17.45±2.03	18.74±1.03	20.16±2.16	75.35±12.49
	p=0.071	p=0.112	p=0.058	p=0.011	p=0.061
Baba eğitim düzeyi					
Okuryazar değil ¹	23.15±4.07	16.19±2.70	19.91±2.41	22.96±4.06	82.21±8.73
Okuryazar ²	20.16±6.11	17.90±3.66	18.09±3.66	20.11±6.08	75.90±13.41
İlköğretim ³	20.00±5.88	18.00±3.53	18.00±3.53	19.90±5.80	79.90±12.86
Lise ⁴	20.80±6.47	17.51±3.88	18.48±3.88	20.77±6.45	77.56±14.23
Üniversite ve üstü ⁵	19.83±6.83	18.09±4.09	17.90±4.09	19.83±6.83	75.65±15.02
	(5-1)	p>0.05	(5-1)	(5-1)	(5-1)
Bölge					
DAD ¹	21.54±5.25	17.05±3.21	18.97±3.16	21.51±5.24	79.07±11.51
GDAD ²	21.52±5.78	17.05±3.48	18.94±3.48	21.54±5.79	79.05±12.73
Ege ³	17.00±6.78	19.78±4.09	16.21±4.09	18.03±6.82	71.02±14.97
Karadeniz ⁴	20.45±4.40	17.70±2.73	18.30±2.73	20.50±4.55	76.95±9.87
İç Anadolu ⁵	19.83±4.80	18.00±2.91	18.00±2.91	20.00±4.85	75.83±10.61
Akdeniz ⁶	16.68±6.77	20.75±4.17	17.25±4.71	19.75±7.85	74.43±17.10
Marmara ⁷	17.20±7.46	20.60±5.05	17.40±5.0	18.33±8.42	73.53±18.36

	(3-1,2; 6-1,2; 7-1,2)	(3-1,2; 6-1,2; 7-1,2)	(3-1,2)	(3-1,2; 6-1,2)	(3-1,2; 6-1,2; 7-1,2)
Anne evlilik yaşı					
18 ve altı	24.44±1.68	15.26±1.35	20.79±0.93	24.48±1.70	84.97±3.33
19 ve üstü	19.31±6.50	18.39±3.91	17.60±3.91	19.32±6.50	74.62±14.31
	p<0.05	p<0.05	p<0.05	p<0.05	p<0.05
Baba evlilik yaşı					
18 ve altı	24.48±1.98	15.45±2.03	20.74±1.03	24.48±1.98	85.15±3.42
19 ve üstü	20.16±6.26	17.85±3.78	18.14±3.78	20.17±6.27	76.32±13.80
	p<0.05	p<0.05	p<0.05	p<0.05	p<0.05
Sınıf					
1.Sınıf	21.04±6.10	17.38±3.71	18.64±3.66	21.05±6.11	78.11±13.42
2.Sınıf	19.93±6.17	17.97±3.74	18.02±3.74	19.95±6.19	75.87±13.61
	p=0.060	p=0.099	p=0.082	p=0.064	p=0.061
EYETÖ	20.47±6.16	17.68±3.73	18.32±6.20	20.39±6.17	81.08±13.56

Analizlerde ANOVA ("F") ve Bağımsız gruplarda t-testi ("t") kullanılmıştır

4. TARTIŞMA

Erken yaşta yapılan evlilikler toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmeye devam edilmekte ve çocuk hakları sözleşmesi ile çelişmektedir (Aydemir, 2011). Ülkemizde toplam nüfusun %15.3'ünü oluşturan gençlerin erken yaşta evliliklere karşı tutumu ve bu durumun sonuçları hakkında fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu sebeple, bu çalışmada sağlığın korunmasında, sürdürülmesinde ve geliştirilmesinde etkin rol oynayan sağlık hizmetleri bölümlerindeki öğrencilerin erken yaşta evliliğe yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Katılımcıların yaş ortalaması 20.06±3.13, %54.9'u kadın, %96.6'sı bekar, %76.8'i çekirdek aile, %16.3'ü İlk ve Acil Yardım şubesinde, %50.6'sı 1. sınıf, %29.9'unun anne eğitim durumu ilköğretim, %35.4'ünün baba eğitim durumu lise, %46.9'u Doğu Anadolu bölgesinde yaşamakta, %11.5'inin annesi ve %63.4'ünün babası çalışmaktadır. Anne evlilik yaşı 20.87±2.40 baba evlilik yaşı 27.02±7.65'dir (Tablo 1).

Bölgesel, toplumsal ve kültürel farklılıklar erken evliliklerin başlıca nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenler arasında yoksulluk gibi ekonomik sorunlar, toplumun sahip olduğu geleneksel ve kültürel yapı, dini inanışlar, evlilik öncesi cinsel ilişki olasılığını önlemek şeklinde sıralanabilir (Boran vd., 2013: 59; Yakıt ve Coşkun, 2014: 5). Çalışmada öğrencilere göre erken evliliklerin nedenleri sırasıyla düşük eğitim düzeyi (%41.4), düşük sosyoekonomik düzeyi (%32.4) ve geleneklerin yanlış yorumlanması (%21.1). Yine öğrencilerin %2.1'i irza geçme ve %0.9'u savaş-afet kaynaklı olduğunu ifade etmiştir (Tablo 2). Alanyazın çalışmasında da çalışmaya dahil edilen öğrenciler erken evliliklerin nedenlerini aile yapısı (%78.8), ekonomik sorunlar (%49.1), kültürel etkenler (%54.3), yaşanan bölgedeki kadının yeri (%51.7), toplumun eğitim seviyesinin düşük olması (%58.9) ve aile içi şiddet (%40.3) olarak belirtmişlerdir (Evgin vd., 2018: 483).

Öğrencilerin %54.8'i erken evlenenlerde yeterli eğitim alamamanın en yaygın sosyal sorun olduğu görüşündeler (Tablo 2). Aydın ve Akay (2017) çalışmasında öğrencilerin %65.9'u erken evliliklerin sonuçlarından birinin okula devam edememe durumu olduğunu bildirmişlerdir (Aydın ve Akay, 2017: 41). Ayaz (2012) çalışmasında da erken yaşta evlilik yapan çocukların eğitim hayatını yarıda bıraktığı tespit edilmiştir (Ayaz, 2012: 38). Evgin ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında öğrencilerin %92.5'i erken evlilik yapan çocukların eğitimlerini yarıda bıraktıklarını ifade etmişlerdir (Evgin vd., 2018: 484). Bu çalışmada elde edilen sonuçlar literatürle benzer niteliktedir.

Henüz gelişim döneminde olan, psikososyal anlamda büyüme ve gelişimini tamamlamamış çocuklar küçük yaşta aile ve çocuk sahibi olmak gibi büyük sorumluluklar altına girmek zorunda bırakılmaktadır (Anık ve Ege, 2019: 47). Böyle bir duruma maruz kalan çocuğun yoğun depresyon ve intihar gibi ağır psikolojik

sorunlar yaşaması kaçınılmaz olabilmektedir (Nour, 2009: 51). Öğrenciler erken evlilik sonucu oluşabilecek başlıca psikolojik sorunların bunalım (29.9), içe kapanma (27.1) kendini ne kadın ne çocuk hissetme (26.0) ve %17.0'ı diğer (mutsuzluk, yalnızlık, çaresizlik, pişmanlık, intihar, eşini sevmeme) olduğunu ifade etmiştir (Tablo 2). Benzer bir çalışmada öğrencilerin %48.2'i çocuk gelinlerin psikolojik sorunlar yaşayabileceklerini belirtmişlerdir (Evgin vd., 2018: 484).

Öğrenciler erken evliliklerde aile içinde meydana gelecek en yaygın sorunun %29.0 oranla aile içi şiddet olacağını belirttiler (Tablo 2). Literatür çalışmaları da erken evliliklerin etkilerinden birinin aile içi şiddet olduğunu belirtmektedir (Boran vd., 2013: 61). Benzer bir araştırmada öğrencilerin %65.7'si erken evliliklerin sonuçları olarak şiddete maruz kalma durumunun olabileceğini bildirmişlerdir (Aydın ve Akay, 2017: 42).

Erken evliliklerde çocuk olma ve en önemlisi insan hakları ihlali, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, gebelik ve doğum süreçlerine hazır olmama, anne ve bebek ölümleri gibi olumsuz sonuçlar yaşanmaktadır (Boran vd., 2013: 60). Literatür çalışmalarında da erken evliliklerde bu sorunların yaşanma riskinin arttığı belirtilmiştir (Santhya vd., 2010; Nour, 2009: 55). Öğrencilerin %40'ı erken evliliklerde yaygın görülen sağlık sorunlarından birinin aşırı doğurganlık, %30.6'sı CYBH, %15.4'ü serviks kanseri olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 2). Yakıt ve Coşkun (2014) çalışmasında adolesan gebeliklerin anne-fetüs ve yeni doğan açısından riskler oluşturduğu, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon riskini arttırdığı, çok sayıda gebelik ve doğum vb. sorunlara yol açtığı belirtilmiştir (Yakıt ve Coşkun, 2014: 7). Bu çalışmada elde edilen sonuçlar literatürle benzer niteliktedir.

Elde edilen sonuçlara göre kadın katılımcıların erken evlilik tutum ölçeğinde bulunan "18 yaş öncesi evlenmeye karşı olma, erken yaşta yapılan evlilikler istismar olarak kabul edilmelidir ve erken yaşta yapılan evliliklerin toplumsal cinsiyet rolü eşitsizliği" maddelerinden aldıkları puan ortalaması erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde fazla bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). Hemşire öğrencilerle yapılmış bir çalışmada öğrencilerin %92.2'si erken yaşta yapılan evlilikleri toplumsal bir sorun, %89.3'ünü bir istismar davranışı gördüklerini bildirmişlerdir. Aynı çalışmada kız öğrenciler erkek öğrencilere oranla erken evlilikleri toplumsal sorun olarak gördüklerini ifade etmişlerdir (Aydın ve Akay, 2017: 41). Evgin ve ark., (2018) çalışmasında kız öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla erken evliliği daha fazla yanlış ve istismar türü olarak gördüklerini belirtmişlerdir (Evgin vd., 2018: 486). Hekimlerin erken yaşta evliliklere karşı farkındalıklarının araştırıldığı bir çalışmada hekimlerin %82.1'i erken yapılan evliliklerin 'Çocuğun cinsel olarak istismar edilmesi' olduğunu belirtmişlerdir (Duman vd., 2017: 205).

Anne ve baba evlilik yaşı 18'den küçük olan, geniş ailede yaşayan öğrencilerin EYETÖ puan ortalaması anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Baba eğitim seviyesi üniversite ve üstü olanların toplumsal, genel ve kişisel yargılar alt boyutları ile ölçek toplam puan ortalaması baba eğitim seviyesi okuryazar olanlardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4). Kılıç ve Tütüncü'nün (2021) çalışmasında annenin eğitim seviyesinin erken yaşta evlilik ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı, baba eğitim düzeyi düşük olan kadınların erken yaşta evlendirilme ihtimallerinin arttığı saptanmıştır (Kılıç ve Tütüncü, 2021: 821). Çalışmada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan öğrencilerin ölçek puan ortalaması, Akdeniz, Ege ve Marmara bölgesinde yaşayanlardan anlamlı düzeyde daha fazladır ($p<0.05$) (Tablo 4). Ülkemizde özellikle Doğu ve Güney Doğu Bölgelerinde evlilik yaşı 12'ye kadar düşmektedir (KADEM Rapor, 2020). Ancak Arslan'ın (2015) yaptığı bir araştırmada ülkemizde en erken çocuk gelin evliliğinin 8 yaşında gerçekleşen bir berdel evliliği olduğu raporlanmıştır. Türkiye'de 17 yaşından önce evliliği yasaklayan yasal düzenlemeler olmasına rağmen, resmi kayıtlara yansımada özellikle ülkenin kırsal kesimlerinde çok sayıda adolesan dini nikah ile evlendirilmektedir (Kaya vd., 2022). Çalışmadan elde edilen sonuçlar literatürle benzer niteliktedir. Çalışmamızdan farklı olarak Duman ve Coşkun (2020) çalışmasında kırsal ve kentte yaşayan kişiler arasında kız çocuklarının evliliklerine yönelik tutumların farklılaşmadığını tespit etmişlerdir ($p<0.05$) (Duman ve Coşkun, 2020: 129).

Alt ölçekler açısından: Sosyal Yapı alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar olumsuz erken evliliğe ilişkin toplumsal yargılar; Öznel Yargılar alt ölçeğinden yüksek puanlar erken evliliğe yönelik olumsuz öznel yargıları temsil eder; Gener Yargılar alt ölçeğinden yüksek puanlar erken evliliğe ilişkin olumsuz genel yargılara işaret etmekte ve Kişi Üzerindeki Etkiler alt ölçeğinden yüksek puanlar, erken evliliğe yönelik olumsuz kişisel tutumları göstermektedir. Çalışmamızda alınan puan ortalamasının orta düzeyin üstünde olduğu ve öğrencilerin erken evliliğe yönelik tutumlarının olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5. SONUÇ

Sonuç olarak; erken yaşta yapılan evlilikler ve doğurduğu olumsuz sonuçlar son yıllarda daha görünür bir hâl almıştır. Daha çok kız çocuklarının sağlığını olumsuz etkileyen erken yaşta yapılan evlilikler, çocuklukları ellerinden alınmış çocuklarda psikososyal ve fiziksel hasarlar bırakmaktadır. Henüz çocukluk döneminde aile ve çocuk bakım yükü sorumluluğuna maruz kalmış bireylerin ilerleyen yaşlarda da yaşam kaliteleri olumsuz etkilenir. Bu sonuçlar doğrultusunda toplum içerisinde giderek normalleşen kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi durumunun engellenmesinde toplumun her kesiminin, ailelerin, özellikle gençlerin çocuk evliliklerin sonuçları ve çözüm önerileri konusunda farkındalıklarının artırılması önem taşımaktadır.

Çocuk evlilikleri ile mücadele etmek, gelecekte iyi toplumlar oluşturacak çocukların sağlığını koruyabilir ve geliştirebilir. Bu süreçte hemşireler, doktorlar ve diğer sağlık uzmanları ile birlikte psikologlar, çocuk gelişim uzmanları, sosyologlar, hukukçular, sivil toplum kuruluşları, medya, aile ve devlet gibi çeşitli disiplinler arasında işbirliği ve işbirliği gereklidir. Sağlık profesyonelleri, erken yaş evlilikleri nedeniyle ortaya çıkan riskler ve çözümler hakkında büyük sorumluluk taşırlar. Sağlık hizmeti sunanların hem geleneksel hem de modern rolleri doğrultusunda çocuk yaşta evliliklerin nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olmaları, bu evliliklerin getireceği riskler hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu risklerin çözümüne yönelik düzenlemeler yapmaları ve eğitimler düzenlemeleri önemlidir. Toplumsal bir sorun olan erken yaş evliliklerini önlemek için hemşireler, erken yaşta yapılan evliliklerin getirebileceği riskler konusunda toplumdaki bireyleri eğitmelidir.

KAYNAKÇA

- Anık, Y., & Ege, E. (2019). Erken evlilikler ve adölesan gebeliklerde hemşirelik yaklaşımı.
- Çelebioğlu A (Ed.), *Adölesan Sağlığı ve Hemşirelik yaklaşımları* (46-55. ss.). 1. Baskı. Türkiye Klinikleri, Ankara.
- Arslan, Y. (2015). *Oyundan düşüne hayatlar: Güneydoğu'da çocuk gelinler*. Belge Yayınları, İstanbul.
- Aydın, D., & Akay, B. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin erken evlilik ve çocuk gelinler hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 7(2), 39-44.
- Ayaz, M., Ayaz, A. B., & Soylu, N. (2012). Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 33-40.
- Boran, P., Gökçay, G., Devicioğlu, E., & Eren T. (2013). Çocuk gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26(2), 58-62.
- Çakmak, A., Özhavzalı, M., Şahin, H., & Erdem, Y. (2020). Attitude towards early marriage scale (Atems): validity and reliability study. *Electronic Turkish Studies*, 15(8), 3740-3752
- Duman, N. S., Gökten, E.S., & Rana, H.N. (2017). Hekimlerin erken yaşta evliliklere yönelik farkındalıkları ve tutumları. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 203-208.
- Duman, N., & Coşkun, B.N. (2020). Çocuk evliliklerine yönelik tutumların incelenmesi (Malatya ili örneği). *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2020(1), 121-138
- Evgin, D., Caner, N., Küçük Öztürk, G., & Calpbinici, P. (2018). Üniversite öğrencilerinin erken evlilik ve çocuk gelinler hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(5):480-489.

- KADEM, (2020). Erken yaşta ve zorla evliliklere karşı mücadele çalıştay raporu, Erişim adresi <https://kadem.org.tr/erken-yasta-ve-zorla-evliliklere-karsi-mucadele-calistay-raporu/>
- Karakaya, E. (2004). *Adölesan evli kadınlarda üreme sağlığı ve sosyoekonomik kültürel özellikler*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: s:122-123.
- Kavlak, O., Atan Ünsal, Ş., Yaşar, Ö., & Yanık Tok, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin erken yaş evlilikler hakkında bilgi ve görüşlerinin incelenmesi. *STED*, 27(1), 37-44.
- Kaya, H., Alnak, A., Subaşı, B. Z., Arslan, N. B., & Şahin, D. (2022). Erken yaşta evliliklerin ruhsal sonuçları: Kadınların ruhsal ve cinsel sağlığındaki uzun dönem etkiler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 25(1), 57-66
- Kılıç, N.Ö., & Tütüncü, A. (2021). Gelir ve eğitim düzeyinin erken yaşta evlilikler üzerine etkisi: Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 28(4), 815-831.
- Kock, N., & Hadaya, P. (2018). Minimum sample size estimation in PLS-SEM: The Inverse square root and gamma-Exponential methods. *Information Systems Journal*, 28(1), 227–261. Doi:10.1111/İsj.12131.
- Nour, N. M. (2009). Child marriage: a silent health and human rights issue. *Reviews in obstetrics and gynecology*, 2(1), 51.
- Santhya, K.G., Ram, U., Acharya, R., Jejeebhoy, S J., Ram, F., & Singh, A. (2010). Associations between early marriage and young women's marital and reproductive health outcomes: evidence from India. *International Perspectives on Sexual and Reproductive health*, 132-139.
- Sezgin, A. U., & Punamäki, R. L. (2020). Impacts of Early Marriage and Adolescent Pregnancy on Mental and Somatic Health: The Role of Partner Violence. *Archives of women's mental health*, 23 (2), 155-166.
- Svanemyr, J., Chandra-Mouli, V., Raj, A., Travers, E., & Sundaram, L. (2015). Research priorities on ending child marriage and supporting married girls. *Reproductive health*, 12, 1-4.
- TNSA, (2018). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye Erişim adresi http://www.sck.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
- Türk Medeni Kanunu, Madde 124, Yayımlandığı R. GazeteTarihi: 8/12/2001 Sayı : 24607, Tertip:5 Cilt, 41 [İnternet] Erişim adresi http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.47_21.pdf
- TÜİK, (2015). Türkiye İstatistik Kurumu, Haber Bülteni, İstatistiklerle Kadın, 2014 Sayı:18619, Erişim adresi, <http://www.tuik.gov.tr/>
- UNICEF, (2014). Child Marriage Report. Erişim adresi https://www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR.pdf.
- United Nations Children's Fund (UNICEF) (2021) Global Databases. Erişim adresi <https://data.unicef.org/topic/childprotection/child-marriage/>
- Yakıt, E., & Coşkun, A.M. (2014). Toplumsal açıdan çocuk yaşta evlilikler gerçeği: Hemşire ve ebinin sorumluluğu. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(3), 3-10.